Διήγημα τρίτο

Ούρσουλα Λε Γκεν

Λαβύρινθοι

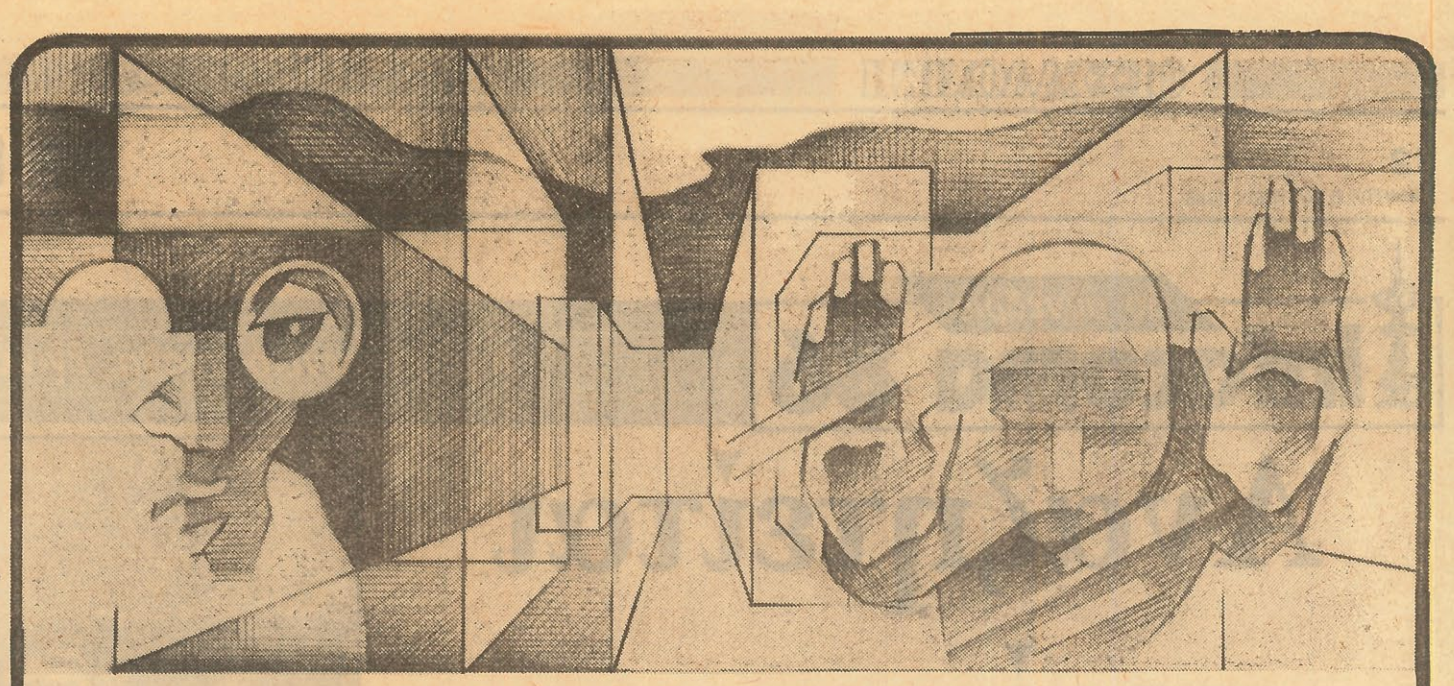

Προσπάθησα έπίπονα νά χρησιμοποιήσω τό μυαλό μου καί νά διατηρήσω τό κουράγιο μου, άλλά ξέρω τώρα ότι δέν θά τά καταφέρω νά άντέξω τό μαρτύριο περισσότερο Αντιλαμβάνομαι συγκεχυμένα τό χρόνο άλλά νομίζω ότι έχουν περάσεί άρκετές μέρες άφότου διαπίστωσα ότι δέν θά μπορούσα νά κρατήσω πιά τά συναισθήματά μου κάτω άπό αίσθητικό έλεγχο καί τώρα έχει συμπληρωθεί σχεδόν καί ή φυσική κατάρρευση. Δέν μπορώ νά έκτελέσω καμιά άπό τίς άνώτερες κινήσεις. Δέν μπορώ νά μιλήσω. Η άναπνοή, σ' αύτόν τόν βαρύ ξενικό άέρα, γίνεται όλο καί δυσκολότερη. Οταν ή παράλυση φθάσει στό στήθος μου θά πεθάνω: πιθανόν άπόψε.

Η σκληρότητα τού ξένου είναι έκλεπτυσμένη, άλλά καί παράλογη. Εάν έπεδίωκε άπό τήν άρχή νά μέ κάνει νά λιμοκτονήσω, γιατί δέν μού στέρησε άπλά τήν τροφή; Αλλά άντίθετα μού έδοσε άφθονη τροφή, βουνά όλόκληρα άπό τροφή, τά φύλλα άπό όλα τά πράσινα βλαστάρια πού θά μπορούσα νά έπιθυμήσω. Μόνο πού δέν ήταν ζωντανά. Ηταν κομμένα· ήταν νεκρά· τό στοιχείο πού τά κάνει εύπεπτα γιά μάς έλειπε καί θά μπορούσε κανείς νά φάει άντί γι' αύτά άμμοχάλικο. Ομως ήταν έδώ, μέ όλο τό άρωμα καί τό σχήμα τών νεαρών βλαστών, άκαταμάχητα γιά τήν άπαιτητική μου όρεξη. Οχι στήν άρχή, βέβαια. Είπα στόν έαυτό μου, δέν είμαι παιδί, γιά νά φάω κομμένα φύλλα! Αλλά ή κοιλιά καταφέρνει νά έπιβληθεί στό μυαλό. Μετά άπό κάποιο διάστημα φαινόταν προτιμότερο νά μασάει κάτι, ότιδήποτε πού θά μπορούσε νά καταλαγιάσει τόν πόνο καί τή λαχτάρα στό στομάχι. Ετσι έφαγα, καί έφαγα, καί συνέχισα νά πεινώ. Αίσθάνομαι ικανοποίηση, τώρα, πού είμαι τόσο άδύναμος ώστε δέν μπορώ νά φάω.

Η ίδια περίπλοκα παράλογη σκληρότητα χαρακτηρίζει όλη τή συμπεριφορά του. Καί τό χειρότερο άπό όλα είναι άκριβώς αύτό πού καλωσόρισα μέ τόση άνακούφιση καί εύχαρίστηση στήν άρχή: ό λαβύρινθος. Αρχικά είχα χάσει σχεδόν έντελώς τόν προσανατολισμό μου, άφότου βρέθηκα παγιδευμένος, μετά στά χέρια ένός γίγαντα, κατόπιν σέ μιά φυλακή· καί αύτός ό χώρος γύρω άπό τή φυλακή είναι άποπροσανατολιστικός καί ή χωροταξία του άνησυχητική. Ο παράξενος, λείος, καμπύλος τοίχος - όροφή είναι κατασκευασμένος άπό ένα άγνωστο ύλικό καί οί γραμμές του δέν μού λένε τίποτα. Ετσι όταν άνυψώθηκα καί μετά τοποθετήθηκα κάτω, μέσα σέ όλο αύτό τό άξενο περιβάλλον, σέ έναν λαβύρινθο, έναν άναγνωρίσιμο, άκόμα καί οίκείο, λαβύρινθο, ήταν μιά στιγμή δύναμης καί έλπίδας μετά τή μεγάλη άπελπισία. Φαινόταν άρκετά καθαρά ότι είχα τοποθετηθεί στό λαβύρινθο γιά ένα είδος τέστ ή έξέτασης, ότι γινόταν ή πρώτη άπόπειρα γιά έπικοινωνία. Προσπάθησα νά συνεργαστώ μέ κάθε τρόπο. Αλλά δέν ήταν δυνατόν νά πιστεύω γιά πολύ ότι σκοπός τού πλάσματος ήταν νά πετύχει τήν έπικοινωνία.

Είναι έξυπνο, πολύ έξυπνο, αύτό είναι φανερό άπό χίλια δύο πράγματα. Είμαστε δύο έξυπνα όντα, είμαστε καί οί δύο κατασκευαστές λαβύρινθων: σίγουρα θά ήταν άρκετά εύκολο νά μάθουμε νά συνομιλούμε! Εάν βέβαια ήταν αύτό πού ήθελε ό ξένος. Δέν τό θέλει όμως. Δέν ξέρω τί είδους λαβύρινθους χτίζει γιά τόν έαυτό του. Αύτοί πού κατασκεύασε γιά μένα ήταν όργανα μαρτυρίου.

Οί λαβύρινθοι ήταν, όπως είπα, βασικά γνωστών τύπων, παρόλο πού είχαν τοίχους άπό αύτό τό άγνωστο ύλικό ψυχρότερο καί πιό λείο άπό τόν συμπιεσμένο πηλό. Ο ξένος άφησε ένα σωρό άπό κομμένα φύλλα σέ μιά άκρη κάθε λαβύρινθου, δέν ξέρω γιατί· ίσως ήταν μιά τελετουργία ή μιά πρόληψη. Ο πρώτος λαβύρινθος πού μέ τοποθέτησε ήταν γιά μωρά, σύντομος καί άπλός. Τίποτα έκφραστικό ή τουλάχιστον ένδιαφέρον δέν μπορούσε νά άποκομίσει κανείς άπό αύτόν. Ο δεύτερος πάντως ήταν ένα είδος άπλούστερης έκδοχής τής Απεριόριστης Κατάφασης, άρκετά έπαρκής γιά τήν καθησυχαστική, ύπερβατική δήλωση πού ήθελα νά κάνω. Καί ό τελευταίος, ό μακρύς λαβύρινθος, μέ έπτά διαδρόμους καί δεκαεννιά άνοίγματα, συσχετιζόταν έντυπωσιακά μέ τή Μαλούθια μέθοδο, καί σχεδόν μέ όλες τίς Νέες Εκφραστικές τεχνικές. Επρεπε νά γίνουν προσαρμογές στήν ξενική άντίληψη τού χώρου, άλλά μιά κάποια δημιουργική ποιότητα προέκυπτε άκριβώς άπό αύτές τίς προσαρμογές. Δούλεψα σκληρά στό πρόβλημα αύτού τού λαβύρινθου, κάνοντας σχέδια όλόκληρη τή νύχτα, φέρνοντας στό μυαλό μου τά άνοίγματα καί τά διαστήματα, τίς παγίδες καί τά άδιέξοδα, τήν έκκεντρική, άσυνήθιστη καί παρόλα αύτά όμορφη χάραξη τής Αληθινής Διαδρομής. Τήν έπόμενη μέρα όταν τοποθετήθηκα στόν μακρύ λαβύρινθο καί ό ξένος άρχισε νά παρατηρεί, έξετέλεσα όλόκληρο τόν Ογδοο Μαλουθιανό.

Η άπόδοσή μου δέν ήταν ραφιναρισμένη. Ημουν νευρικός, καί οί χωρο-χρονικές παράμετροι ήταν μόνο προσεγγιστικές. Ο Ογδοος Μαλουθιανός όμως άντέχει καί στήν πιό άτεχνη έκτέλεση στόν πιό φτωχό λαβύρινθο. Οί έλιγμοί στήν έννατη έπανασύνδεση, έκεί όπου έπανέρχεται τό θέμα τού «σύννεφου» τόσο παράξενα μεταφερμένο στό άρχαίο σπειροειδές μοτίφ, έχουν μιά άφθαρτη όμορφιά. Τούς είδα νά έκτελούνται άπό ένα πολύ ήλικιωμένο άτομο, τόσο γερασμένο καί δύσκαμπτο πού μπορούσε μόνο νά ύπαινιχθεί τίς κινήσεις, νά τίς ύπενθυμίσει, ή σκιά μιάς χειρονομίας, μιά θαμπή άντανάκλαση τών θεμάτων: καί όλοι όσοι παρακολουθούσαν είχαν συγκινηθεί άπερίγραπτα. Δέν ύπάρχει πιό εύγενική δήλωση τής ύπαρξής μας. Καθώς έκτελούσα τίς κινήσεις, καί γώ ό ίδιος παρασύρθηκα άπό τή δύναμή τους καί ξέχασα ότι ήμουν φυλακισμένος, ξέχασα τά ξενικά μάτια πού μέ παρακολουθούσαν· ξεπέρασα τά λάθη τού λαβύρινθου καί τήν δική μου άδυναμία, καί χόρεψα τόν Ογδοο Μαλουθιανό όπως δέν τόν είχα χορέψει ποτέ πρίν.

Οταν τελείωσα ό ξένος μέ σήκωσε καί μέ τοποθέτησε μέσα στόν πρώτο λαβύρινθο - τόν σύντομο, τόν λαβύρινθο γιά τά μικρά παιδιά πού δέν έχουν μάθει άκόμα πώς νά μιλούν.

Ηταν ή ταπείνωση έσκεμμένη; Τώρα πού όλα αύτά έχουν περάσει, βλέπω ότι δέν ύπάρχει τρόπος νά τό καταλάβω. Αλλά παραμένει πολύ δύσκολο νά άποδώσω τή συμπεριφορά του στήν άγνοια.

Στό κάτω κάτω δέν είναι τυφλός. Εχει μάτια, άναγνωρίσιμα μάτια. Μοιάζουν άρκετά μέ τά δικά μας μάτια καί θά πρέπει νά βλέπει περίπου όπως καί μείς. Εχει ένα στόμα, τέσσερα άκρα, μπορεί νά περπατήσει στά δύο, έχει χέρια πού πιάνουν, κτλ· παρόλο τόν γιγαντισμό του καί τήν παράξενη όψη του φαίνεται ότι διαφέρει πολύ λιγότερο άπό μάς, στή φυσική κατασκευή του, άπ' ότι ένα ψάρι. Καί όμως τά ψάρια σχηματίζουν κοπάδια καί χορεύουν καί, μέ τό δικό τους άνόητο τρόπο, έπικοινωνούν!

Ο ξένος δέν έπιχείρησε ούτε μιά φορά νά μιλήσει μαζί μου. Εχει μείνει μαζί μου, μέ έχει παρακολουθήσει, μέ έχει άγγίξει, μέ έχει κρατήσει στά χέρια του, μέρες όλόκληρες· όλες όμως οί κινήσεις του έχουν πάντα κάποιο άλλο σκοπό, όχι τήν όμιλία. Είναι φανερό ότι πρόκειται γιά ένα μοναχικό πλάσμα, όλοκληρωτικά άπορροφημένο άπό τόν έαυτό του.

Αύτό θά μπορούσε νά πάει μακρύτερα γιά νά έξηγήσει τή σκληρότητά του.

Από νωρίς παρατήρησα ότι άπό καιρό σέ καιρό μετακινούσε τό παράξενο όριζόντιο στόμα του σέ μιά σειρά άπό άρκετά ντελικάτες, έπαναλαμβανόμενες κινήσεις, όπως κάνει κατά κάποιο τρόπο ένας πού τρώει. Στήν άρχή σκέφτηκα ότι μέ κοροϊδεύει προσπαθώντας νά μέ

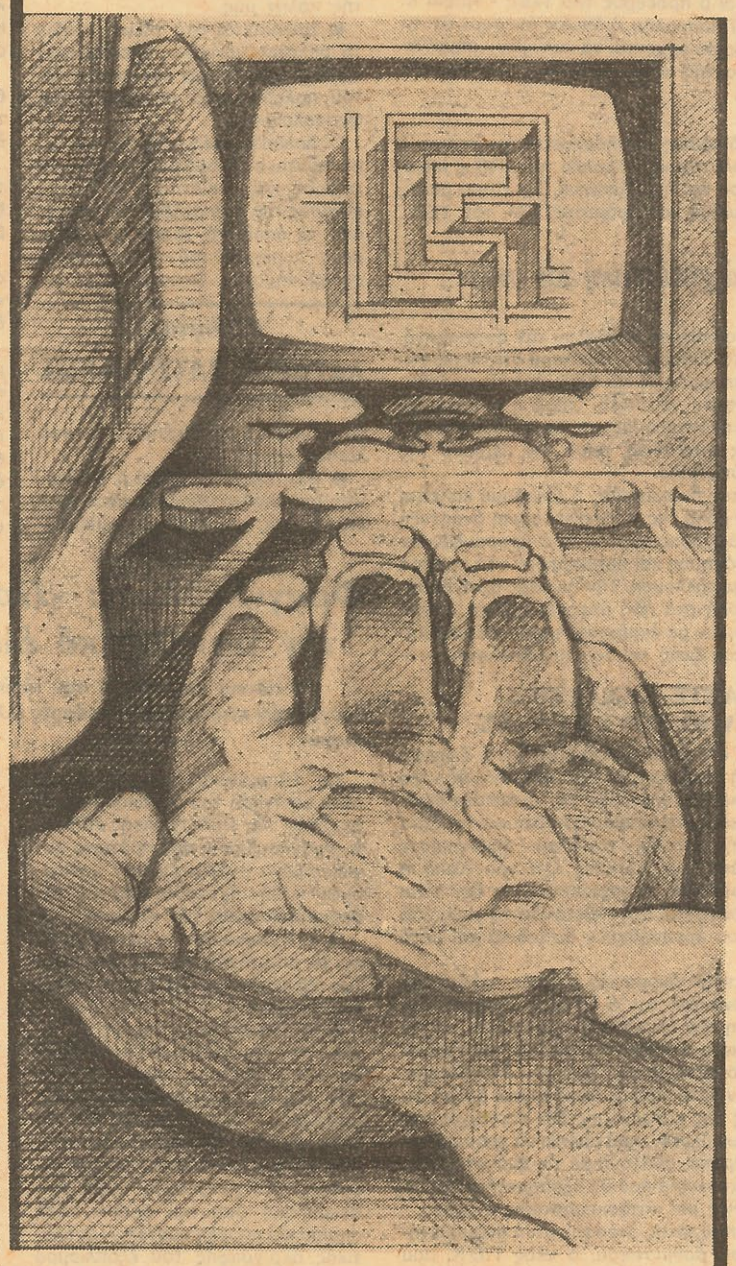

παροτρύνει νά φάω τήν ξερή ζωοτροφή πού δέν μπορούσα νά άφομοιώσω· κατόπιν άναρωτήθηκα μήπως μπορούσε νά έπικοινωνήσει *μέ τά χείλη*. Εμοιαζε μιά περιορισμένη καί δύσχρηστη γλώσσα γιά κάποιον πού είναι τόσο καλά έφοδιασμένος μέ χέρια, πόδια, άκρα, εύλίγιστη σπονδυλική στήλη καί όλα τά σχετικά· άλλά αύτό θά ήταν κάτι σάν τόν παραλογισμό τού πλάσματος, σκέφτηκα. Μελέτησα τίς κινήσεις τών χειλιών του καί προσπάθησα έπίμονα νά τίς μιμηθώ. Δέν άνταποκρίθηκε. Μού έρριξε μιά σύντομη ματιά καί άπομακρύνθηκε.

Στήν πραγματικότητα ή μόνη άναμφίβολη *άνταπόκριση* πού δέχτηκα ποτέ άπό μέρους του ήταν σέ ένα άξιολύπητα χαμηλό έπίπεδο διαπροσωπικής αίσθητικής. Μέ βασάνιζε μέ τά κουμπιά πού έπρεπε νά πατώ, όπως συνήθιζε μιά φορά τήν ήμέρα. Είχα ύποστεί αύτή τή γελοία ρουτίνα μέ μπόλικη ύπομονή γιά άρκετές μέρες στήν άρχή.

Εάν πίεζα ένα κουμπί ένιωθα ένα άσχημο συναίσθημα στά πόδια μου, έάν πίεζα ένα δεύτερο έμφανιζόταν ένας άποκρουστικός σβώλος ξεραμένης τροφής, έάν πίεζα ένα τρίτο δέν συνέβαινε τίποτα. Ηταν φανερό ότι γιά νά άποδείξω τήν έξυπνάδα μου έπρεπε νά πιέζω τό τρίτο κουμπί. Αποδείχτηκε όμως ότι ή έξυπνάδα μου ένόχλησε τόν δεσμοφύλακά μου, γιατί έβγαλε τό ούδέτερο κουμπί μετά τή δεύτερη μέρα. Δέν μπορούσα νά φανταστώ τί προσπαθούσε νά δείξει ή νά δηλώσει, πέρα άπό τό γεγονός ότι ήμουν κρατούμενός του καί πολυ πιό μικρόσωμος άπό αυτόν. Οταν προσπάθησα νά έγκαταλείψω τά κουμπιά μέ έπανέφερε μέ τή βία. Επρεπε νά κάθομαι έκεί καί νά πιέζω κουμπιά γιά χάρη του καί νά δέχομαι τιμωρία άπό τό ένα καί κοροϊδία άπό τό άλλο. Η προμελετημένη φρικαλεότητα τής κατάστασης ή άνυπόφορα βαριά καί πηχτή άτμόσφαιρα, τό γεγονός ότι μέ παρακολουθούσαν συνέχεια χωρίς ποτέ νά μέ καταλαβαίνουν όλα σέ συνδυασμό μέ όδήγησαν σέ μιά κατάσταση πού δέν είμαι σέ θέση νά περιγράψω· Η πιό κοντινή προσέγγιση πού μπορω νά κάνω είναι τό τελευταίο ιντερλούδιο του Ονείρου τών Δέκα Θυρών· όταν όλοι οί παραπλανητικοί δρόμοι είναι κλειστοί καί ό χορός περιορίζεται όλο καί περισσότερο μέχρι νά έκτιναχθεί τρομερά στήν κατακόρυφο Δέν μπορώ νά πώ τί αίσθάνθηκα άλλά έμοιαζε λίγο μ' αύτό. Εάν αίσθανόμουνα τό τσίμπημα στά πόδια μου γιά μιά άκόμα φορά ή άν έμφανιζόταν μιά φορά άκόμα ένας σβώλος άχρηστης τροφής θά άπογειωνόμουνα κατακόρυφα γιά πάντα.. Ξήλωσα τά κουμπιά άπό τόν τοίχο (βγήκαν μέ ένα άπότομο τράβηγμα, όπως τά μπουμπούκια), τά πέταξα στή μέση τού δαπέδου καί άποπάτησα πάνω τους.

Ο ξένος μέ σήκωσε άμέσως καί μέ ξανάβαλε στή φυλακή μου. Είχε πάρει τό μήνυμα, καί είχε ένεργήσει άνάλογα. Αλλά πόσο άπίστευτα πρωτόγονο έπρεπε νά είναι τό μήνυμα! Καί τήν έπόμενη μέρα μέ έβαλε ξανά πίσω στό δωμάτιο μέ τά κουμπιά, καί ήταν έκεί τά κουμπιά καινούργια όσο ποτέ, καί γώ έπρεπε νά διαλέξω διαφορετικά είδη τιμωρίας γιά τή διασκέδασή του... Μέχρι τότε έλεγα στόν έαυτό μου ότι τό πλάσμα ήταν ξένο, γι' αύτό άκατανόητο καί χωρίς κατανόηση, ίσως όχι έξυπνο μέ τόν ίδιο *τρόπο* πού είμαστε έμείς, καί άλλα. Από τότε όμως τό ήξερα, ότι καί όλα αύτά νά ήταν άληθινά, τό πλάσμα ήταν έπίσης σίγουρα καί κατάφωρα σκληρό.

Οταν χθές μέ τοποθέτησε στόν παιδαριώδη λαβύρινθο, δέν μπορούσα νά κινηθώ. Η δύναμη τής όμιλίας μέ είχε έγκαταλείψει έντελώς (τά χορεύω όλα αύτά, βέβαια, στό μυαλό μου· «ό καλύτερος λαβύρινθος είναι τό μυαλό», λέει ή παλιά παροιμία) καί μόνο κουλουριάστηκα έκεί, σιωπηλό. Μετά άπό λίγο μέ έβγαλε πάλι έξω, άρκετά εύγενικά. Αύτή είναι καί ή βασική διαστροφή τής συμπεριφοράς του: ποτέ δέν μέ έχει άγγίξει μέ σκληρότητα.

Μέ τοποθέτησε μέσα στή φυλακή, κλείδωσε τήν πόρτα, καί γέμισε τήν ταΐστρα μέ άχρηστη τροφή. Μετά στάθηκε στά δύο πόδια καί μέ κύταξε γιά λίγο.

Τό πρόσωπό του είναι πολύ εύκίνητο, άλλά έάν μιλάει μέ τό πρόσωπό του δέν μπορώ νά τό καταλάβω, αύτή είναι μιά γλώσσα πολύ ξενική Καί τό σώμα του είναι πάντοτε σκεπασμένο μέ όγκώδη, ύφασμάτινα καλύμματα, όμοια μέ ένός γέρου χήρου πού έχει δώσει τόν Ορκο τής Σιωπής Εχω όμως συνηθίσει στό τεράστιο μέγεθός του, καί στόν γωνιώδη χαρακτήρα πού έχουν οί στάσεις τών άκρων του, πράγμα πού στήν άρχή μού φαινόταν σάν μιά σταθερή ροή άπό άκατάληπτες φράσεις μέ κακή προσφορά, ένας τρομερά άνόητος χορός σάν τίς κινήσεις ένός ήλίθιου, μέχρι νά άντιληφθώ ότι ήταν άκριβώς σκόπιμες κινήσεις. Τώρα είδα κάτι λίγο πέρα άπό αύτό, στή στάση του. Δέν ύπήρχαν λέξεις, άλλ' όμως ύπήρχε έπικοινωνία. Είδα, καθώς στεκότανε καί μέ παρατηρούσε, ένα καθαρό σημάδι άγριας λύπης - τόσο καθαρό όσο καί ή Σεμπριανή Στάση: Υπήρχε ή ίδια πλαδαρή άκινησία, ή κυρτότητα, ή έπιθεβαίωση τής ήττας. Ποτέ δέν άρθρώθηκε μιά καθαρή λέξη, καί παρόλα αύτά μού είπε ότι ήταν γεμάτο μέ πίκρα, οίκτο, άνυπομονησία, καί άπογοήτευση. Μού είπε ότι είχε βαρεθεί νά μέ βασανίζει, καί ήθελε νά τό βοηθήσω. Είμαι σίγουρο ότι τό κατάλαβα αύτό. Προσπάθησα νά άπαντήσω. Προσπάθησα νά πώ, «Τί είναι αύτό πού θέλεις άπό μένα; Μόνο πές μου τί είναι αύτό πού θέλεις». Αλλά ήμουν πολύ άδύναμο γιά νά μιλήσω καθαρά, καί αύτό δέν κατάλαβε. Δέν είχε καταλάβει ποτέ.

Καί τώρα πρέπει νά πεθάνω. Χωρίς άμφιβολία θά έρθει νά μέ δεί νά πεθαίνω· άλλά δέν θά καταλάβει τόν χορό πού χορεύω πεθαίνοντας.

Η πολυβραβευμένη συγγραφεάς Ούρσουλα Κρέμπερ Λε Γκεν (τέσσερα βραβεία Χιούγκο, τρια Νέμπουλα, το Βραβείο Εθνικού Βιβλίου για την παιδική λογοτεχνία και πολλά άλλα) εχει δημοσιεύσει ποιήματα, διηγήματα, νουβέλες, και τελευταία ένα ιστορικό μυθιστόρημα. Η προσφορά της θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική στον τομέα της επιστημονικής φαντασίας. Τα έργα της διακρίνονται για τον ανθρωπισμό τους, την φαντασία και την ψυχολογική εμβάνθυση. Ανάμεσα στα περισσότερα γνωστά και αγαπητά συγκαταλέγονται η τρίτομη «Τριλογία της Θαλασσοχώρας», «Το αριστερό χέρι του σκότους», «Η παραμονή της επανάστασης», καθώς και η νουβέλα «Οι απόβλητοι», έργο που θεωρείται πια κλασικό.

Μετάφραση
Ελένη Ανδρικοπούλου

Εικονογράφηση
Θανάσης Παπιώτης